

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ
(повна назва кафедри)

ПОВЕРДЖЕНО

Професор із науково-методичної роботи

Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

Анатомія людини з основами морфології

HUMAN ANATOMY WITH BASICS OF MORPHOLOGY

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

тип дисципліни _____ обов'язкова

мова викладання _____ українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань А Освіта, спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності А4.11 Середня освіта (Фізична культура), освітньо-професійної програми Середня освіта (Фізична культура).

05 березня 2025 р.

Розробник: *Цвях Ольга Олександрівна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної культури та спорту.*

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» розглянуто на засіданні кафедри фізичної культури та спорту
Протокол № 8 від «05» березня 2025 р.

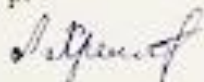
Завідувач кафедри

Віталій Лелека

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського
Протокол № 3 від «06» березня 2025 р.

Голова

Людмила Хрящевська

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій Лабарткава

Робочу програму навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» затверджено Навчально-методичною радою НУК
Протокол № 3 від «26» березня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій Слободян

© НУК, 2025

© Цвях О.О., 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	6
3. Передумови для вивчення дисципліни.....	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни.....	7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування.....	12
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	12
8. Критерії оцінювання результатів навчання	13
9. Засоби навчання, Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна;.....	16
10. Рекомендовані джерела інформації	16

ВСТУП

Вивчення навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами морфології» спрямоване на формування у студентів цілісного уявлення про будову, форму та розвиток людського організму в тісному зв'язку з його функціями та навколишнім середовищем. Програма передбачає глибоке освоєння закономірностей структурної організації клітин, тканин, органів та систем на різних етапах онтогенезу. Особлива увага приділяється вивченню морфологічних особливостей, які є базою для розуміння фізіологічних процесів та патологічних змін в організмі. Отримані знання дозволять майбутнім фахівцям грамотно оцінювати стан здоров'я людини, інтерпретувати клінічні дані та застосовувати анатомічний підхід у професійній діяльності. Освоєння цього курсу закладає фундаментальну теоретичну і практичну основу для подальшого успішного вивчення комплексу загальномедичних та спеціальних дисциплін.

Анотація

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. Є частиною професійної підготовки. Загальна кількість годин та кредитів становить 150 годин 5 кредитів ECTS.

У процесі вивчення дисципліни розглянуто предмет і завдання курсу «Анатомія з основами морфології». Для глибокого розуміння як працює наше тіло розглянуто анатомічні та морфологічні особливості опорно-рухової, м'язової, серцево-судинної та інших систем людини на різних рівнях організації. Особливу увагу приділено питанню будови м'язів.

Ключові слова:

анатомія, дихальна система, м'яз, морфологія, нервова система, опорно-рухова система, постава тіла, пропорції тіла, серцево-судинна система, системи організму під час рухової активності, спорт.

Abstract

for applicants for higher education of the first (bachelor's) level. It is a part of professional training. The total number of hours and credits is 90 hours 3 ECTS credits.

The discipline "HUMAN ANATOMY WITH FUNDAMENTALS OF MORPHOLOGY" examines the structure of the human body and individual systems. Students also study the morphological features of musculoskeletal, muscular, cardiovascular and other human systems at different levels of organization. Special attention is paid to the issue of muscle structure.

Keywords:

anatomy, body posture, body proportions, body systems during motor activity, cardiovascular system, morphology, muscle, musculoskeletal system, nervous system, respiratory system, sports.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	А Освіта	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	А4 Середня освіта ОП (Фізична культура)	Семестр	
		1-й	1-й
		Лекцій	
Індивідуальне науково- дослідне завдання –		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
Загальна кількість годин – 150		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4;	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		90 год.	138 год.
самостійної роботи студента – 6		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: письмова	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни оволодіння майбутніми тренерами та педагогами з фізичного виховання знаннями про тіло людини, які б сприяли формуванню гармонійної особистості учнів, зміцненню та збереженню їх здоров'я. Поглибити знання студентів в розумінні будови скелету та м'язової системи та інших систем організму.

Основна увага приділяється вивченню опорно-рухового апарату як основній системі руху та переміщення людини. Оволодівши знаннями про будову тіла людини, майбутні вчителі фізичного виховання та тренери зможуть за допомогою фізичних вправ керувати встановленням пропорцій тіла, зміцнювати певні групи м'язів, формувати правильну поставу.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Анатомія з основами морфології» доцільно проводити в першому семестрі на основі знань з шкільного курсу біології.

4. Очікувані результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

I. Загальнопредметні:

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК16 Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

II. Фахові:

ФК 13 Здатність враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності.

ФК 18 Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

РН10 Використовувати міжпредметні зв'язки, інтеграцію змісту різних освітніх галузей.

РН12 Застосовувати методики і технології розвитку критичного мислення в учнів

РН14 Володіти методиками формування та розвитку ціннісних ставлень в учнів.

РН19 Усвідомлювати вплив вікових особливостей учнів на різні сфери їх розвитку, психічні процеси та використовувати відповідні форми і методи роботи з учнями; розпізнавати індивідуальні особливості учнів (навчальні стилі, типи темпераменту, особливості розвитку тощо) та враховує їх під час планування та здійснення освітнього процесу.

РН20 Враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності.

РН25 Забезпечувати педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі

РН27 Знати умови надання домедичної допомоги відповідно до законодавства, розпізнавати зовнішні ознаки погіршення самопочуття людини.

ПРН1. Розуміти закономірності і принципи формування гармонійно розвиненої особистості учня, зокрема фізичного, психічного, соціального та емоційного компонентів, підвищення функціональних можливостей організму, розвитку фізичних якостей, вдосконалення рухових умінь і навичок у різних видах фізичної активності.

ПРН2. Застосовувати засоби контролю і корекції морфо-функціонального стану, фізичної підготовленості, рівня здоров'я, а також техніко-тактичної підготовленості до виконання ігрових дій фізичних вправ.

ПРН3. Уміти формувати в учнів стійку мотивацію до занять фізичною культурою, здорового способу життя, підтримання належного рівня фізичної активності через розвиток грамотності у фізичній культурі.

5. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1.

Змістовний модуль 1. Завдання і зміст дисципліни «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ МОРФОЛОГІЇ»

Тема 1. Завдання і зміст дисципліни «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ МОРФОЛОГІЇ».

Мета, задачі і зміст курсу «АНАТОМІЯ». Місце дисципліни у підготовці вчителів фізичної культури та тренерів видів спорту. Історія становлення анатомії. Методи. Основні поняття. Осі та площини тіла. Анатомічна номенклатура.

Тема 2. Опорно-руховий апарат. Скелет.

Скелет та його сполучення (Остеологія та артросиндесмологія). Скелет як частина опорно-рухового апарата. Кістка як орган. Будова кісток, їх форма. Окістя і його значення в живленні кісток. Щільна і губчаста речовини та їх значення. Кістковий мозок. Кісткова тканина, остеон. Класифікація кісток. Хімічний склад і фізичні властивості кісток. Морфологічні зміни кісток протягом життя. Зміни мінерального складу кісток.

Сполучення кісток: синартрози й діартрози. Види зрощення кісток за допомогою сполучної, хрящової та кісткової тканини. Будова суглобів і осі обертів.

Кістки тулуба та їх сполучення. Будова хребців, ребер і груднини. Хребет і грудна клітка як ціле. Вікові особливості хребта. Час утворення фізіологічних вигинів хребта. Розвиток грудної клітки.

Кістки кінцівок і їх сполучення. Скелет вільних кінцівок та плечового і тазового поясів. Особливості розвитку кінцівок людини.

Кістки верхньої кінцівки, їх сполучення, осі обертання суглобів. Кістки нижньої кінцівки, їх сполучення, осі обертання суглобів. Пристосування скелета нижньої кінцівки до прямоходіння.

Скелет голови (череп). Мозковий та лицевий відділи. Кістки черепа та їх сполучення. Сполучення хребта з черепом. Рухи черепа. Топографія черепа. Покриття й основа мозкового черепа. Отвори на черепі і їх призначення.

Порожнина лицевого черепа: очна ямка, ротова і носова, повітряносна пазухи.

Характерні ознаки черепа новонародженого. Тім'ячка; їх кількість, характеристика. Вікові зміни черепа.
Література: [1; 2; 3].

Кредит 2.

Змістовний модуль 2. М'язи

Тема 3. Опорно-руховий апарат. М'язи.

М'язи - активна частина опорно-рухового апарата тіла. Поняття про м'язову тканину. М'яз як орган. Форма м'язів. Допоміжні апарати м'язів, їх роль.

Будова м'язів. Структурні зміни м'язів у різні вікові періоди. Зміна м'язової маси тіла протягом життя. Вікові зміни будови і хімічного складу м'язів. Вплив функцій м'язів на їх розвиток. М'язи тулуба і ший. М'язи вісцерального

(з'яврового) походження і парієтальні м'язи верхньої кінцівки, що перемістилися на тулуб, їх функція.

Вісцеральні м'язи шиї. Власні м'язи тулуба і шиї. Вплив фізичних вправ на розвиток дихальної мускулатури і м'язів черевного преса. М'язи голови. Мімічна і жувальна мускулатура, її походження. Участь мімічних м'язів людини в акті мовлення.

М'язи плечового поясу і вільної верхньої кінцівки. Відношення їх до відповідних суглобів кінцівки й тулуба, їх функція. Прогресивні м'язи верхньої кінцівки.

М'язи тазового поясу і вільної нижньої кінцівки, їх відношення до відповідних суглобів кінцівок, тулуба, їх функція.

Специфічні особливості опорно-рухового апарата людини. Особливості розвитку окремих груп м'язів у різні вікові періоди.

Рука як орган праці. Прогресивне диференціювання скелета і мускулатури руки у зв'язку з трудовою діяльністю. Вплив професії на будову руки.

Особливості розвитку скелета і мускулатури нижньої кінцівки у зв'язку з пристосуванням до вертикального положення тіла. Склепіння стопи і плоскостопість. Професійні зміни будови ноги.

Література: [1; 4; 5].

Кредит 3.

Змістовий модуль 3. Будова інших систем організму людини, що забезпечують рухову діяльність

Тема 4. Серцево-судинна та дихальна системи.

Кардіореспіраторна система та м'язова діяльність. Будова серця та судин. Провідна система серця. Велике та мале коло кровообігу. Серцево-судинна система при руховій активності. Будова дихальних шляхів. Регуляція дихання при роботі.

Тема 5. Нервова та ендокринна системи. Аналізатори

Будова центральної нервової системи. Спинний мозок. Головний мозок. Будова кори великих півкуль. Рухові області кори та її зв'язки. Роль мозочка у руховому контролі. Базальні ганглії та рухова регуляція. Хвороби пов'язані з порушенням рухової поведінки. Будова периферичної нервової системи. Черепні нерви та спинномозкові нерви. Будова ендокринної системи. Розвиток органів нервової та ендокринної системи. Будова аналізаторів.

Тема 6. Травна та видільна системи.

Будова травного тракту. Розвиток органів травної системи. Будова видільної системи.

Література: [1; 5].

Кредит 4.

Змістовий модуль 4. Основи конституційної морфології людини

Тема 7. Вступ у конституційну морфологію людини

Предмет завдання та значення морфології. Методи дослідження. Антропометрія: антропометричний інструментарій, антропометричні точки, правила проведення вимірювань. Поняття про поздовжні, поперечні і обводні розміри тіла.

Методи оцінювання фізичного розвитку людини: метод індексів, метод стандартів і антропометричних профілів, метод кореляції. Визначення абсолютної та відносної маси кісткового, жирового та м'язового компонентів тіла розрахунковим методом.

Література: [1; 3],

Кредит 5.

Змістовий модуль 5. Постава та пропорції тіла

Тема 8. Постава та пропорції тіла

Постава тіла, фактори, які на неї впливають і класифікація. Методи оцінювання постави тіла.

Поняття конституції та фактори, що її визначають. Соматотип. Конституційні схеми Чорноручького, Бунака, Штефка-Островського, Галанта, Шелдона.

Пропорції тіла, фактори що їх визначають. Класифікації за Башкіровим і за Бунаком.
Роль конституції та пропорцій тіла для рухових можливостей людини.

Література: [1; 5; 6]

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1.										
Змістовий модуль 1. Завдання і зміст дисципліни «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ МОРФОЛОГІЇ»										
Тема 1. Завдання і зміст дисципліни «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ МОРФОЛОГІЇ».	15	2	2	–	11	15	1	0	–	14
Тема 2. Опорно-руховий апарат. Скелет.	15	4	4	–	7	15	0	1	–	14
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	30	6	6	–	18	30	1	1	–	28
Усього годин	30	6	6	–	18	30	1	1	–	28
Змістовий модуль 2. М'язи										
Тема 3. Опорно-руховий апарат. М'язи.	30	6	6	–	18	30	2	1	–	27
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	30	6	6	–	18	30	2	1	–	27
Усього годин	30	6	6		18	30	2	1	–	27
Змістовий модуль 3. Будова інших систем організму людини, що забезпечують рухову діяльність										
Тема 4. Серцево-судинна та дихальна системи.	10	2	2	–	6	10	1	1	–	8
Тема 5. Нервова та ендокринна системи. Аналізатори	10	2	2		6	10				10
Тема 6. Травна та видільна системи.	10	2	2	–	6	10	0	0	–	10
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	30	6	6	–	18	30	1	1	–	27
Усього годин	30	6	6		18	30	1	1	–	28
Змістовий модуль 4. Основи конституційної морфології людини										
Тема 7. Вступ у конституційну морфологію людини	30	6	6	–	18	30	1	1	–	28
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	30	6	6	–	18	30	1	1	–	28
Усього годин	30	6	6		18	30	1	1	–	28
Змістовий модуль 5. Постава та пропорції тіла										
Тема 8. Постава та пропорції тіла	30	6	6	–	18	30	1	2	–	27
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	30	6	6	–	18	30	1	2	–	27
Усього годин	30	6	6		18	30	1	2	–	28
Разом за курсом	150	30	30	0	90	150	6	6	0	138

Розподіл годин лекцій

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин ДФН	Кіл-ть годин ЗФН
1.	Тема 1. Завдання і зміст дисципліни. Мета, задачі і зміст курсу «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ МОРФОЛОГІЇ» .	2	1
2.	Тема 2. Опорно-руховий апарат. Скелет.	4	1
3.	Тема 3. Опорно-руховий апарат. М'язи.	6	1
4.	Тема 4. Серцево-судинна та дихальна системи.	2	1
5.	Тема 5. Нервова та ендокринна системи.	2	1
6.	Тема 6. Травна та видільна системи.	2	
7.	Тема 7. Вступ у конституційну морфологію людини	6	1
8.	Тема 8. Постава та пропорції тіла	6	
Разом:		30	6

Розподіл годин семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
	Теми семінарських – не передбачено.	

Розподіл годин практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть год. ДФН	К-ть год. ЗФН
1.	Практична робота 1. Завдання і зміст дисципліни «Анатомія людини з основами морфології». Осі та площини.	2	
2.	Практична робота 2. Опорно-руховий апарат. Осьовий скелет	2	1
3.	Практична робота 3. Опорно-руховий апарат Череп	2	
4.	Практична робота 4. Кістки верхньої кінцівки	2	1
5.	Практична робота 5. Кістки нижньої кінцівки	2	
6.	Практична робота 6. Види і типи сполучень кісток	2	
7.	Практична робота 7. М'язи голови та шиї. М'язи тулуба	2	1
8.	Практична робота 8. М'язи верхньої та нижньої кінцівки	2	
9.	Практична робота 9. Травна система	2	1
10.	Практична робота 10. Дихальна система	2	
11.	Практична робота 11. Серцево-судинна система	2	
12.	Практична робота 12. Система нервова-ендокринна.	2	1
13.	Практична робота 13. Видільна та статеві системи.	2	
14.	Практична робота 14. Вступ у конституційну морфологію	2	1
15.	Практична робота 15. Постава та пропорції тіла. Конституційні схеми Чорноручького, Бунака, Штефка-Островського, Галанта, Шелдона.	2	
Разом:		30	6

Розподіл годин самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть Годин ДФН	Кіл-ть Годин ЗФН
1.	Місце дисципліни у підготовці вчителів фізичної культури та тренерів видів спорту.	15	50
2.	Класифікація кісток. Будова м'язів. Класифікація.	15	50
3.	Серцево-судинна система при руховій активності. Реакції ССС на фізичне навантаження. Регуляція дихання при роботі. Синдром перетренованості. Вплив кровообігу на кисневий режим організму спортсменів.	15 15	50
4.	Методи оцінювання фізичного розвитку людини: метод індексів, метод стандартів і антропометричних профілів, метод кореляції. Визначення абсолютної та відносної маси кісткового, жирового та м'язового компонентів тіла розрахунковим методом.	15	50
5.	Вплив постави на роботу всіх систем та органів	15	38
Разом:		90	138

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

- 1) на лекційних заняттях:
 - лекція;
 - пояснення;
 - дискусія;
 - диспут;
 - ілюстрування;
 - демонстрація;
 - відеометод;
 - майстер-клас

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді;
- письмові відповіді;
- робота з альбомом;
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;
- реферати.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

- Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.
- Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній

системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру. Семестровий підсумковий контроль з дисципліни проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену або заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни: екзамен проводиться у формі тестування.

- Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проектні (самостійні роботи), реферат, контрольна робота (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).
- Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.
- Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Усні відповіді на заняттях	Критерії оцінювання
20-16	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
15-11	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
10-5	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
4-3	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
2-1	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 300 балів (15 відповідей по 20 балів ДФН, 3 відповіді по 20 балів ЗФН).</i>

Самостійна (проєктна) робота	Критерії оцінювання
ДФН10-9 ЗФН 20-16	Студент правильно виконує завдання в установленний термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
ДФН 8-7 ЗФН 15-11	Студент правильно виконує завдання в установленний термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні

	цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
ДФН 6-5 ЗФН 10-5	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
ДФН 4-3 ЗФН 4-3	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
ДФН 2-1 ЗФН 2-1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
ДФН 0	Студент не виконує роботи.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 50/100 балів (5 робіт по 10 балів ДФН, 5 робіт по 20 балів ЗФН).</i>

Реферат	Критерії оцінювання
10 ЗФН 60-50	Реферат має обсяг 15 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.
8-9 ЗФН 49-30	Реферат має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.
6-7 ЗФН 29-15	Обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.
5-1 ЗФН 14-5	Тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 10 балів (1 реферат по 10 балів ДФН, 1 реферат по 60 ЗФН).</i>

Контрольна робота	Критерії оцінювання
ДФН 30 ЗФН 60-50	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 20-15 ЗФН 49-45	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.

ДФН 14-10 ЗФН 44-35	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 9-3 ЗФН 34-25	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (III рівень складності). Завдання щодо детекції брехні тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3-1 ЗФН 25-10	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (для ДФН, 30 балів для ЗФН)</i>

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Практичні заняття	15x20 балів = 300 балів	3x20 бали = 60 балів
Поточне тестування	5 x10 балів = 50 балів	5x20 бали = 100 балів
Самостійна (проектна) робота	5x10 балів = 50 балів	5x20 бали = 100 балів
Реферат	1x10 балів = 10 балів	1x60 балів = 60 балів
Контрольна (письмова) робота	3x30 балів= 90 балів	3x60 бали = 180 балів
Всього	500 (5 кредитів)	500 (5 кредитів)

Переведення балів за кредити в 100-бальну систему	
500 б	100 б
475 б	95 б
450 б	90 б
425 б	85 б
400 б	80 б
375 б	75 б
350 б	70 б
325 б	65 б
300 б	60 б
275 б	55 б
250 б	50 б

9. Засоби навчання

- Макети і муляжі
- Лабораторне обладнання (матеріали та препарати тощо);
- Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, віртуальні лабораторії Skeleton 3D anatomy, 3D-атлас)
- Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали.
- На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.
- Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників, анатомічних атласів.

9. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Цвях О.О. Лекції з анатомії та основ морфології Режим доступу: <http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=413>
2. Босенко А.І., Орлик Н.А., Топчій М.С. Фізіологія спорту. Навчальний посібник. Одеса, 2017.
3. Гайда С.П. Анатомія і фізіологія людини . – К.: Вища школа, 1980. - 216 с.
4. Коляденко Г.І. Анатомія людини. – К.: Либідь, 2001. 380 с.
5. Кравчук С.Ю Анатомія людини. – Чернівці, 2007. – 600с.
6. Черно В.С., Хилько Ю.К, Вовк О.Ю. Анатомія людини: навч.посібник: у 3-х част. – Миколаїв: Іліон, 2018. – 280 с (Ч.1)
7. Неттер Ф. Атлас анатомії людини/ під ред. Ю.Б. Чайковського/ наук. пер. з англ. к.м.н. Цегельського А.А. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

Додаткова література

1. Сауляк-Савицька М.М. Анатомія людини. – К.: Радянська школа, 1966.
2. Хоменко Б.Г. Анатомія людини. Практикум. – К.: Вища школа, 1991. 184 с.
3. Мак. Комас. А. Дж. Скелетные мышцы. – К.: Олимпийская лит-ра, 2001.– 408 с.